Голас Радзімы

ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА
БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»

№ 30 (2224)

25 ліпеня 1991 г. Выдаецца з 1955 г.

Цана 8 кап.

14 ліпеня ў Мінску адбылася падзея, на якую амал… не звярнулі ўвагі нашы дасужыя сродкі масавай інфармацыі. Адзначалася 581-я гадавіна вялікай бітвы славян з крыжакамі пры Грунвальдзе, у якой выключную ролю адыгралі нашы продкі — воіны Вялікага княства Літоўскага.
НА ЗДЫМКУ: шэсце з харугвамі з плошчы 8 Сакавіка да сквера імя Янкі Купалы.

(Заканчэнне фотарэпартажу на стар. 8).

ЧЫМ ЗАКЛАПОЧАНЫ ПРЭМ'ЕР

Брыфінг для журналістаў, які правёў Старшыня Савета Міністраў БССР Вячаслаў Кебіч, адбыўся за нейкіх пару гадзін да яго ад'езду ў Малдову. Таму натуральна, што пасля выступлення Прэм'ера першае, чым пацікавіліся прысутныя, было: якія справы чакаюць яго ў Кішынёве.

— Мы павінны спыніць усялякія дачыненні з Грузіяй і Арменіяй, — спакойна, але цвёрда заявіў Старшыня Саўміна рэспублікі.

Гэткая рэакцыя нашага ўрада выклікана не якойсьці там нацыяналістычнай палітыкай, а тым, што гэтыя дачыненні непарытэтныя. Колькасць прадукцыі, якую пастаўляе гэтым, цяпер суверэнным дзяржавам Беларусь, у некалькі разоў перавышае наш увоз адтуль. А калі ўлічыць, што Грузія і Арменія наогул спынілі нам усялякія пастаўкі, то атрымліваецца, што мы проста аддаем сваю прадукцыю ні за што. У гэтай складанай сітуацыі нас гатова выручыць Малдова.

Над праблемамі забеспячэння рэспублікі сыравінай, матэрыяламі, таварамі першай неабходнасці і прадуктамі харчавання і ламае галаву цяпер беларускі ўрад.

— Мы знаходзімся ў вельмі дрэнных адносінах з Украінай, — з жалем канстатаваў В. Кебіч. — У апошні час Украіна перастала выконваць свае абавязацельствы па пагадненнях. Найбольш востра гэта адчуваецца ў забеспячэнні насельніцтва цукрам. Украіна не пастаўляе цукар, а той, што завозіцца з Кубы, да нас не трапляе; увесь ідзе ў Расію. У гэтай крытычнай сітуацыі ўрад шукае выйсце ў непасрэдных кантактах з Кубай. Здаецца, гэта штосьці абяцае.

Сёння, калі ў краіне, па словах Прэм'ера, ніхто, нідзе, нікім не кіруе, складваецца іншы падыход да адносін з Цэнтрам. У адрозненне ад мінулых гадоў Беларусь не мае намеру падпісваць канкрэтнае пагадненне з Цэнтрам.

— Подпіс Сілаева і Кебіча сёння нічога не дае, таму што аўтаноміі практычна не выконваюць ні адно абавязацельства. Таму мы цяпер выходзім на непасрэдныя сувязі з паасобнымі рэгіёнамі Расіі, каб задаволіць патрэбнасць сваёй рэспублікі, — такім было рэзюме Вячаслава Кебіча.

Складваецца ўражанне, што ў гэтай няпростай сітуацыі, калі былая дружба народаў выраджаецца ў нейкую пачварную аўтаркію, ці што, наш урад робіць не безнадзейныя пошукі эканамічных партнёраў, каб утрымацца над безданню. Пошукі гэтыя вядуць у пост-камуністычныя краіны Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, у Іспанію і Італію і нават у больш аддаленыя рэгіёны зямнога шара, дзе нам абяцаюць і крэдыты, і супрацоўніцтва. Відаць, іншага выйсця няма, як самім, у адзіночку, выбірацца на шчаслівы бераг рынку. Бо заклінанні Гарбачова пачакаць, не кідацца адным у плаванне, а разам выбірацца з "балота застою", не абуджаюць веры.

Старшыня Савета Міністраў БССР В. Кебіч, пры ўсім сваім аптымізме, скептычна глядзіць на магчымасці ў хуткім часе заключыць Саюзны дагавор. Яго аргументы здаюцца пераканаўчымі.

А пакуль што трэба змагацца, каб захаваць хаця б той сацыяльны ўзровень, на якім яшчэ дасюль трымаецца Беларусь. Змагацца ў тым ліку і з Кабінетам Міністраў СССР. Насуперак яго патрабаванням, урад Беларусі адмаўляецца замарозіць да канца года ўсе сацыяльныя праграмы, рост заработнай платы і адначасова на 70-75 працэнтаў адпусціць цэны.

«КАЛІНКА» З ГАЛАНДЫІ Ў БЕЛАРУСІ

ЗДЗІЎЛЕННЕ, ЗАХАПЛЕННЕ, УДЗЯЧНАСЦЬ

СУМНЫ ПАЧАТАК

Доўга раздумвала, ці варта пачынаць артыкул з сумных успамінаў. Рашыла, што варта, бо каб не было Гуга Алерса, галандца, закаханага ў славянскі свет, магло не быць і "Калінкі", не адбылася б наша сёлетняя сустр… з ёю.

... У апошн… …ень знаходжання ансамбля ў Мінску на развітальнай вечарыне па ўзмаху рукі Надзі Берфутс артысты ўсталі і заспявалі "Многая лета". Але чамусьці ў гэты самы момант горка заплакала Ант… Бергманс, схіліўшыся на … …чо дачкі, і ўсё ж, не ўстаяўшы на нагах, падтрыманая сяброўкамі, у знямозе апусцілася ў крэсла.

— Вы, мусіць, не разумееце, што тут адбываецца? — звярнулася да мяне Надзея Міцюніна. — Антэй некалькі месяцаў назад пахавала мужа. Гора яшчэ надта моцнае, ніяк не адпускае яе. Ды і мы ўсе, члены "Калінкі", смуткуем разам з ёю. А "Многая лета" ён любіў.

Гуга Алерс, муж Антэй, быў адным са стваральнікаў фальклорнага славянскага ансамбля ў Галандыі. Больш за 20 гадоў, столькі, колькі існуе "Калінка", быў яе сакратаром. Сваю любоў да ўсяго, што звязана з Расіяй, не мог і вытлумачыць, проста блізкім яму было славянскае мастацтва, славянская песня, танец. Можа, гэта покліч продкаў, можа і ў яго, як у Антэй, дзяды-прадзеды былі з усходу. Пра Антэй Бергманс я некалі пісала, што яе далёкі продак у 1714 годзе быў кур'ерам Пятра I, ездзіў з даручэннямі рускага цара. У Галандыі пакахаў дзяўчыну і застаўся там назаўсёды.

— Праз пакаленне праяўляюцца рускія рысы ў твары, абліччы дзедавых нашчадкаў, — кіўнула Антэй на сваю трошкі скуластую, даволі мажную, але па-дзявочы прывабную дачку. — У нашай сям'і заўсёды жыла і жыве любоў да ўсяго славянскага. Так і лічым, што карані нашы недзе тут...

Любоў гэта аб'яднала Гуга і Антэй, калі яны, сустрэўшыся ў "Калінцы", ужо немаладымі людзьмі, стварылі шчаслівую сям'ю.

Антэй у ансамблі спявае і шые касцюмы. Робіць яна гэта надзвычай прафесійна, з любоўю да справы. Калі на яе абрынулася гора, паспрабавалі перадаць яе абавязкі некаму іншаму. На жаль, не атрымалася. Антэй пакуль што

(Заканчэнне на 7-й стар.).

"Калінка" на Купаллі.

ЗВАРОТ

РАЗЛІЧВАЕМ НА МІЛАСЭРНАСЦЬ

Вярхоўны Савет Беларускай ССР звярнуўся да Еўрапейскага Парламента з просьбай аб аказанні дадатковай прамой або па іншаму ўзгодненаму механізму спецыяльнай фінансава-тэхнічнай і іншай дапамогі ў вырашэнні паслячарнобыльскіх праблем у нашай рэспубліцы...

На тэрыторыю Беларускай ССР, гаворыцца ў Звароце, выпала 70 працэнтаў доўгажывучых ізатопаў, імі забруджана каля 20 працэнтаў усіх сельгасугоддзяў і лясоў — чацвёртая частка ўсёй рэспублікі. На забруджаных тэрыторыях пражывае звыш 2,2 мільёна чалавек — гэта кожны пяты жыхар рэспублікі або палавіна пацярпеўшага ад чарнобыльскай катастрофы насельніцтва Беларусі, Украіны і Расіі.

Захоўваецца няпэўнасць у ацэнцы ўрону, нанесенага здароўю насельніцтва з прычыны "ёднага ўдару" і ўздзеяння іншых кароткажывучых ізатопаў у першыя некалькі дзён пасля аварыі, дакладна зафіксаваць якія не ўдалося. Нягледзячы на розніцу ў ацэнках радыелагічных вынікаў і абаронных мер, Міжнародным чарнобыльскім праектам устаноўлена, што комплекснае ўздзеянне розных неспрыяльных фактараў прывяло да дакладна зарэгістраванага росту захворвання жыхароў пацярпеўшых раёнаў рэспублікі. Міжнародны Кансультатыўны камітэт рэкамендуе распачаць энергічныя дзеянні з мэтай павышэння якасці медыцынскага абслугоўвання, карэннага паляпшэння ў забеспячэнні медыкаментамі, дыягнастычным і доследным абсталяваннем, матэрыяламі.

НА ГРАНІЦЫ

СУПРАЦЬ КАНТРАБАНДЫ

Кожны месяц усходнюю граніцу Польшчы перасякае ад 600 да 700 тысяч чалавек, аднак супрацоўніцтва польскіх і савецкіх таможных службаў жадае быць лепшым. У той жа час там нарастаюць крымінальныя з'явы, асабліва кантрабанда. На працягу апошняга месяца на граніцы канфіскавана каля 65 тысяч літраў алкаголю. За гэты ж перыяд каля 30 тысяч савецкіх грамадзян былі спынены на граніцы за спробу правозу празмернай колькасці алкаголю або іншых тавараў на продаж.

У гэтай сувязі Прэм'ер-міністр Польшчы Ян Кшыштаф Бялецкі звярнуўся да міністра ўнутраных спраў з патрабаваннем прыняць надзвычайныя меры па абмежаванню злачыннасці на савецка-польскай граніцы.

ДОЎГАЖЫХАРЫ

ГОРКАЕ ЖЫЦЦЁ

Сто адзін год споўніўся жыхарцы вёскі Васілевічы Жлобінскага раёна Фені Астапаўне Дзямбіцкай.

Нарадзілася яна ў мнагадзетнай сям'і. Старэйшай у сям'і ёй давялося з маленства спазнаць увесь цяжар сялянскай работы.

Не абмінула гора і пазней. У трыццатыя гады яе разам з мужам і трыма малалетнімі дзецьмі ў час раскулачвання выслалі аж но на Урал. Ішла адтуль дадому многія тысячы кіламетраў.

Цяпер Феня Дзямбіцкая жыве разам з малодшай дачкой. У яе добрая памяць, яшчэ сама за сабой прыглядае. І як ні дзіўна, яна ні разу не звярталася да ўрачоў за медыцынскай дапамогай.

БЕЛАРУСЬ — МАЛДОВА

АДКРЫТА ПРАДСТАЎНІЦТВА

Урачыстае адкрыццё пастаяннага прадстаўніцтва Беларускай ССР у Малдове адбылося 15 ліпеня ў Кішынёве. У ім прынялі ўдзел Прэм'ер-міністр Малдовы В. Мураўскі і Старшыня Савета Міністраў Беларусі В. Кебіч, які знаходзіўся ў рэспубліцы з рабочым візітам.

"Даўно чакаю ад нашага ўрада — пачынаючы з прыняцця першай яго праграмы ў кастрычніку мінулага года — тую першую фразу, якую ён павінен быў ужо сказаць: што распрацаваная ім праграма разлічана на самазнішчэнне. Не фізічнае, а функцыянальнае знішчэнне існуючай структуры кіравання. Ён, і толькі ён, павінен урэшце ўзяць на сябе правядзенне такіх рэформ, якія б далі свабоду і гаспадарчую самастойнасць прадпрыемствам і галінам. І каб дзяржаўныя структуры ўсё ў меншай ступені ўмешваліся ў дзейнасць гаспадарчых падраздзяленняў. Але наш Кабінет міністраў гэтага ці пакуль зразумець не хоча, ці апасаецца гаварыць пра гэта адкрыта.

Яшчэ адна абавязковая, на мой погляд, умова выхаду з крызісу заключаецца ў тым, што праграма ўрада павінна быць зразуметая народам, ім падтрымана. У ёй адкрытым тэкстам трэба сказаць, што стратэгічны курс урада накіраваны на павышэнне кошту рабочай сілы. Гэта — пытанне прынцыповае: з таннай рабочай сілай на рынак ісці няма ніякага сэнсу. Дарагая рабочая сіла — залог тэхнічнага прагрэсу, здаровай канкурэнцыі на рынку працы".

А. САПРОНАЎ, народны дэпутат БССР.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

● **У Нарвегіі будзе створана вышэйшая беларуская народная школа. Першая група студэнтаў пачне заняткі ўжо ўвосень гэтага года. Школа будзе рыхтаваць спецыялістаў па экалагічных праблемах, звязаных з ліквідацыяй вынікаў чарнобыльскай катастрофы.**

● **Падпісана пагадненне паміж прафсаюзамі Беларусі і Ізраіля. Іх сумесная дзейнасць будзе накіравана перш за ўсё на змякчэнне вынікаў аварыіі на Чарнобыльскай АЭС.**

● **Выканкам гарадскога Савета Мінска прыняў пастанову, паводле якой з 15 ліпеня падлеткам да 18 гадоў забараняецца знаходзіцца без бацькоў на вуліцах з 0.00 гадзін да 6.00 раніцы. За парушэнне гэтай "каменданцкай гадзіны" прадугледжаны штраф 100 рублёў.**

● **Саўгас "Саспоўскі", што ў Слонімскім раёне, наладзіў выпуск чаю сваёй маркі. Яго састаў складаюць чабор, святаяннік, маліна, мята, душыца і іншыя духмяныя травы. Акрамя звычайных уласцівасцей, такі чай мае яшчэ і лекавыя якасці.**

● **Шведскія фермеры пачалі гатаваць травяную сечку для кароў па беларускаму рэцэпту. Яны запазычылі яго на адным з буйнейшых жывёлагадоўчых комплексаў рэспублікі.**

АДПАЧЫВАЦЬ І ПРАЦАВАЦЬ — РАЗАМ

Маладыя людзі з розных краін свету будуць працаваць гэтым летам у складзе дванаццаці інтэратрадаў на тэрыторыі нашай рэспублікі. Адзін з такіх атрадаў, у які ўвайшлі дзесяць беларускіх студэнтаў і столькі ж канадскіх хлопцаў з правінцыі Квебек, ужо працуюць у Мінску на разборцы старых будынкаў і падрыхтоўцы іх да рэстаўрацыі.

У культурную праграму інтэратрада ўваходзяць не толькі знаёмства з выдатнымі мясцінамі Мінска, Масквы і Ленінграда, але і шматлікія сустрэчы з аднагодкамі.

Пройдзе зусім мала часу, і беларускія студэнты накіруюцца ў Англію, Данію, Нарвегію, Швецыю, Францыю, Італію, Грэцыю, каб, працуючы і адпачываючы разам, лепш спазнаць адзін аднаго.

НА ЗДЫМКУ: у гасцях у кіраўніка інтэратрада малодшага навуковага супрацоўніка БДУ імя У. І. Леніна Алены БЯЛЯЕВАЙ (злева).

АКТУАЛЬНАЕ Ў ПРЭСЕ

ПА СУТНАСЦІ ІНСІНУАЦЫЙ

Нядаўна ў Мінску быў на адпачынку Пастаянны прадстаўнік Беларускай ССР пры ААН Генадзь БУРАЎКІН. Ён даў вялікае інтэрв'ю "Народнай газеце". З адказам на адно, вельмі прынцыповае пытанне мы хацелі б пазнаёміць чытачоў "Голасу Радзімы".

— Генадзь Мікалаевіч, што і казаць, калектыў прадстаўніцтва нямала робіць для таго, каб дапамагчы рэспубліцы ў вырашэнні многіх пытанняў. Але ці ведаеце Вы пра тыя чуткі, якія распаўсюджваюць адпаведныя сілы наконт таго, быццам наш Пастаянны прадстаўнік, таварыш Бураўкін, толькі тое і робіць, што сустракаецца з людзьмі, якія некалі выехалі з краіны, здрадзілі свайму народу? Прабачце за прамалінейнасць, але што Вы маглі б сказаць у сувязі з гэтым?

— Я думаю, што гэта пытанне, мабыць, перш за ўсё трэба было задаць тым, хто накіроўваў мяне ў Амерыку. Яны ведалі, каго прызначаюць на гэтую адказную пасаду. І потым — ня дрэнна было б, каб яны разабраліся і выказалі свае адносіны да ўсіх гэтых плётак, чутак, інсінуацый, якія сапраўды ў апошні час, як я пераканаўся, некаму вельмі патрэбны і актыўна распаўсюджваюцца — былі публікацыі ў "Славянских ведомостях", "Политическом собеседнике", зусім нядаўна ў газеце "7 дней". Я ў гэтым бачу, даруйце мне такую фармулёўку, своеасаблівую кампанію. Не даючы ніякіх канкрэтных фактаў, на голых эмоцыях, на чутках, на ярлыках старога пашыбу робіцца спробы паставіць пад сумненне работу нашу з эміграцыяй, работу не толькі маю, а ўсяго прадстаўніцтва, і падкінуць пры гэтым палітычныя абвінавачванні. Я не хацеў бы, паўтараю, адказваць на гэта, тым больш, што публікацыі выходзяць у нейкіх дзіўных выданнях, якія не даюць адрасоў рэдакцый, тэлефонаў, часам не называюць рэдактараў. Адзінае, што аб'ядноўвае іх, гэта тое, што ўсе яны чамусьці друкуюцца ў друкарні ЦК Кампартыі Беларусі. Няўжо паважанай друкарні не прапануюць нешта лепшае?

Калі ж гаварыць па сутнасці інсінуацый, то... Калі я ехаў у Нью-Йорк і сустракаўся з кіраўнікамі рэспублікі, мне было сказана, што адна з маіх задач — наладжванне кантактаў з беларускай эміграцыяй. І я думаю, што пытанне пастаўлена абсалютна заканамерна і правільна. Так атрымалася, што мы да гэтага часу не маем у рэспубліцы навуковага даследавання гісторыі эміграцыі. А беларуская эміграцыя, як і іншыя эміграцыі, вельмі-вельмі неадназначная і неаднастайная. Гэта розныя людзі, розныя настроі, гэта, у рэшце рэшт, розныя погляды.

Безумоўна, у эміграцыі ёсць і людзі, варожа настроены да нас. Але ж ёсць людзі, і іх большасць, якія вельмі добра ставяцца да рэспублікі, да нашай краіны. Нельга закрываць вочы і на тое, што прадстаўнікі беларускай эміграцыі вядуць даследчую работу ў галіне гісторыі літаратуры, мастацтва. Не трэба адкідаць і тое, што ёсць эмігранцкая літаратура на беларускай мове. Якая яна, якое яе месца ў развіцці беларускай культуры, — гэта ўсё трэба вызначыць спакойна, навукова. Але я перакананы, што без уключэння гэтага пласта ў нас не будзе поўнага ўяўлення пра культурныя працэсы, пра кірункі развіцця нашай гісторыі. Нам трэба гэта ведаць, а не рабіць выгляд, што гэтага няма.

Калі мы наладжваем адносіны з эмігрантамі, то пры гэтым, паверце мне, гэта я кажу з поўнай адказнасцю, мы не заводзім сяброўства з тымі, чые рукі ў крыві, мы з імі не супрацоўнічаем і не сустракаемся. Да таго ж яны і самі не пойдуць да нас, бо тыя, хто іх апякае, не ўхваляць кантактаў з намі, афіцыйнымі прадстаўнікамі Савецкай Беларусі.

Што было ў Клірлендзе на пачатку верасня мінулага года? Была 19-я сустрэча беларусаў Паўночнай Амерыкі, у якой прымала ўдзел вельмі шмат людзей, якія па-сапраўднаму хваліе лёс Беларусі. Упершыню там былі госці з Савецкай Беларусі. І я думаю, што гэта знамянальная падзея, выкліканая новымі працэсамі ў нашым грамадскім жыцці.

Зноў жа хачу прывесці факт. 650 тысяч беларускіх эмігрантаў, паводле амерыканскіх падлікаў, зараз жыве ў Амерыцы. Сярод іх толькі 50 тысяч, якія прыехалі пасля другой сусветнай вайны. Сярод гэтых 50 тысяч могуць быць сотні тых, хто сапраўды заплямій сваё сумленне і свае рукі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Дык што, з-за гэтай сотні будзем адкідаць больш як паўмільёна нашых землякоў, нашых суайчыннікаў, не будзем з імі супрацоўнічаць, не будзем паважаць іх добрыя пачуцці да нас?

І яшчэ. На гэтай сустрэчы прынята рэзалюцыя з 12 пунктаў. Ні ў адным няма нічога антысавецкага, накіравана супраць нас. Больш таго, калі ўжо гаварыць прама, на некаторых мітынгах у нас цяпер прымаюцца куды больш страшныя рэзалюцыі.

Да ўдзельнікаў сустрэчы звярнуўся з прывітаннем, у тым ліку вітаў і тых, хто прыехаў з Савецкага Саюза, Прэзідэнт Злучаных Штатаў Амерыкі Буш. Калі б гэта было фашысцкае зборышча ці шабаш, як пішуць вельмі смелыя людзі з "Славянских ведомостей", Прэзідэнт Буш ніколі б да такой сустрэчы не звярнуўся з афіцыйным прывітаннем. Таму я хацеў бы параіць маім крытыкам: трэба заўсёды ўзважваць свае вывады, свае ацэнкі і грунтаваць іх на фактах, на дакументах, на сведчаннях тых, хто сапраўды быў сведкам. Калі мы хочам цывілізавана ў свеце выглядаць, калі мы хочам з людзьмі мець нармальныя адносіны, такога ўзроўню публікацый у нас не павінна быць.

ВОЛЬНАЯ ТРЫБУНА

ПЕРАБУДОВА: ГІСТАРЫЧНЫЯ ЛЁСЫ

II.

У гістарычнай перспектыве крызіс "рэальнага сацыялізму" павінен быў надысці тады, калі знікнуць умовы ўзнікнення і далейшай кансалідацыі яго як сістэмы эканамічнага і палітычнага таталітарызму. Так яно і адбылося. Як ужо было сказана, сацыялізм у СССР, а затым і ў цэлым шэрагу іншых краін узнік і развіваўся ва ўмовах працяглай, у тым ліку і ўзброенай, барацьбы з унутранай контррэвалюцыяй і найвастрэйшай доўгай канфрантацыяй з Захадам.

У ходзе Айчыннай вайны практычна былі ліквідаваны апошнія больш ці менш буйныя групы супраціўлення Савецкай уладзе. Праблемы барацьбы з "класавым ворагам" унутры краіны больш не існавала, хаця Сталін і яго акружэнне спрабавалі штучна рэаніміраваць яе, пачаўшы новую хвалю рэпрэсій у 1948—1952 гадах.

Да канца 1960-х — пачатку 1970-х гадоў Савецкі Саюз і яго саюзнікі па Варшаўскаму Дагавору забяспечылі ваенна-стратэгічны парытэт з ЗША і НАТА. Першыя праблескі палітыкі разрадкі паказалі, што ў сістэме сусветнай палітыкі набліжаецца новы этап, з якім звязана паступовае знікненне галоўных умоў захавання таталітарнага рэжыму ў СССР — ваенна-палітычнай канфрантацыі з Захадам.

Унутранае эканамічнае развіццё нашай краіны таксама падвяло да неабходнасці ажыццявіць радыкальныя эканамічныя перамены. Паскораны рост эканомікі ў першыя два-тры пасляваенныя дзесяцігоддзі прывёў да таго, што кіраванне эканомікай старымі метадамі звышжорсткага бюракратычнага цэнтралізаванага планавання ў другой палове 1970-х — пачатку 1980-х пачало даваць сур'ёзныя збоі. Замарудзіліся агульныя тэмпы эканамічнага росту, у асобных галінах адбылося зніжэнне аб'ёму вытворчасці.

Крызісныя з'явы ў эканоміцы неадкладна адбіліся ў навукова-тэхнічнай сферы. Калі ў 1950-х — пачатку 1970-х гадоў Савецкі Саюз аказаўся адным з галоўных удзельнікаў першай хвалі пасляваеннай навукова-тэхнічнай рэвалюцыі (валоданне атамнай энергіяй, выхад у космас і г. д.), то на наступным этапе навукова-тэхнічнай рэвалюцыі ён апынуўся на ўзбочыне сусветнага развіцця.

Іншымі словамі, асаблівасць эканамічнага развіцця краіны заключалася ў тым, што колькасныя змяненні ў сферы вытворчасці запатрабавалі якасных змен у самой сістэме эканамічных адносін.

Крызісныя з'явы ў эканоміцы праявіліся на спажывецкім рынку. Калі раней адбывалася пастаяннае павышэнне спажывання ў разліку на душу насельніцтва і паляпшэнне якасці жыцця, то ў 1970-х гадах пачалася стагнацыя, а па некаторых паказчыках і зніжэнне ўзроўню жыцця насельніцтва. Апошняму садзейнічалі цяжкасці ў імпарце спажывецкіх тавараў, выкліканыя зніжэннем сусветных цэн на энерганосьбіты і іншую сыравіну — галоўную крыніцу савецкага экспарту.

Ва ўнутрыпалітычнай сферы першыя прыкметы крызісу таталітарнай сістэмы праявіліся яшчэ раней — у перыяд лібералізацыі, пачатай на XX з'ездзе КПСС, у росце дысідэнцтва ў асяроддзі інтэлігенцыі, першай хвалі пасляваеннай эміграцыі і г. д.

У знешнепалітычнай сферы крызіс сістэмы праявіўся ва ўзброеным падаўленні выступленняў ліберальных сіл у Венгрыі ў 1956 годзе і ў Чэхаславакіі ў 1968 годзе, у рэзкім пагаршэнні адносін з Кітаем у сярэдзіне 1960-х гадоў, у з'яўленні элементаў вялікадзяржаўнасці ў адносінах з некаторымі краінамі Азіі і Афрыкі і аслабленні ўплыву СССР у гэтых рэгіёнах, ва ўзрастаўшых цяжкасцях функцыянiравання СЭУ, нарэшце, у савецкім умяшанні ў Афганістане.

Аднак наша кіраўніцтва 1960-х — 1980-х гадоў было супраць унясення нейкіх сур'ёзных змен ва ўнутраную і знешнюю палітыку краіны. Яно адлюстроўвала інтарэсы кансерватыўнай партакратыі, якая апасалася, што любое рэфармаванне эканамічнай і палітычнай сістэмы нанясе сур'ёзны ўрон іх інтарэсам.

Гістарычная заслуга М. С. Гарбачова і яго акружэння заключалася ў тым, што ён усвядоміў усю глыбіню крызісу сістэмы сацыялізму і неабходнасць правядзення ўсеабдымных эканамічных і палітычных рэформ.

Перабудова прайшла два этапы. На першым (у асноўным 1985—1988 гады) Гарбачову і яго камандзе ўдалося нейтралізаваць супраціўленне кіруючага класа, які ўключаў у сябе партапарат, вярхі дзяржаўнай адміністрацыі, дырэктараў прадпрыемстваў, кіраўнікоў калгасаў і саўгасаў, прывілеяваныя вярхі навуковай і творчай інтэлігенцыі, прафсаюзаў — гэта значыць сацыяльныя групы, што аб'яднаны паняццем "наменклатура". Адначасова быў заканадаўча падрыхтаваны пераход да палітычнага і ідэалагічнага плюралізму.

Прарыў на другім этапе перабудовы (1989—1991 гады) у палітыку новых, апазіцыйных КПСС сіл, якія ўмела выкарыстаглі надышоўшае пагаршэнне унутрыэканамічнага становішча ў краіне, кінуў сур'ёзны выклік кіруючаму класу, перад якім з усёй вастрынёй паўстала пытанне, як захаваць уладу ў новых умовах.

Унутры наменклатуры адбыўся раскол. Асноўная яе частка, асабліва на ўзроўні абласцей, раёнаў, гарадоў і вёсак, імкнецца ўсяляк затармазіць і нават павярнуць назад працэс рэформ. Гэта ярка праявілася на Пленуме ЦК КПСС (май 1991 года), дзе была зроблена няўдалая спроба зняцця Гарбачова з пасады Генеральнага сакратара ЦК партыі.

Другая частка наменклатуры, да якой, у прыватнасці, адносяцца саюзны ўрад і кіраўніцтва ЦК КПСС, а таксама большасць палітычнага кіраўніцтва і ўрадаў саюзных і аўтаномных рэспублік, разумее неабходнасць перамен і падтрымлівае Гарбачова. Аднак гэта група ўяўляе меншасць кіруючага класа і зведвае націск кансерватыўных сіл.

Трэцяя частка наменклатуры, уключаючы прадстаўнікоў дзяржаўнага і партыйнага апарату, а таксама дырэктараў буйных прамысловых і гандлёвых прадпрыемстваў, павярнула ў бок пераходу на капіталістычны шлях развіцця і прымае актыўны ўдзел у працэсе першапачатковага накаплення капіталу — праз кааператывы, знешнегандлёвыя аперацыі, а таксама шляхам заахвочвання дзейнасці дзялкоў чорнага рынку.

Чацвёртая частка наменклатуры перайшла на пазіцыі мясцовага нацыяналізму і самкнулася з экстрэмістамі-нацыяналістамі ў Прыбалтыцы, Малдове і ў Закаўказзі.

Жорсткая барацьба паміж сабой гэтых груп наменклатуры і прывяла да найвастрэйшага эканамічнага бязладдзя, паралічу выканаўчай улады, хуткага развіцця сепаратызму і этнічнага экстрэмізму, міжнацыянальных сутыкненняў.

Эканамічнае бязладдзе ў краіне выклікана наступнымі асноўнымі прычынамі. Па-першае, была падарвана сістэма цэнтралізаванага размеркавання рэсурсаў, а прадпрыемствы атрымалі магчымасць бескантрольна павялічваць цэны на прадукцыю і пераходзіць да бартэрных здзелак. Гэта стала сур'ёзнай крыніцай узбагачэння многіх кіраўнікоў прадпрыемстваў.

Па-другое, ліквідацыя манаполіі замежнага гандлю прывяла да асядання на рахунках і ў кішэнях кіраўнікоў некаторых прадпрыемстваў, што вядуць замежны гандаль, дзесяткаў мільёнаў у цвёрдай валюце.

Па-трэцяе, непрадуманая знешнегандлёвая палітыка прывяла да разбалансавання гандлю з былымі еўрапейскімі сацыялістычнымі краінамі.

Па-чацвёртае, падрыў старой эканамічнай сістэмы прывёў да падзення дысцыпліны вытворчасці і ўзаемных паставак, што прывяло да агульнага зніжэння аб'ёму вытворчасці.

Спекулятыўныя і неакапіталістычныя элементы, у значнай частцы сканцэнтраваныя ў так званых "кааператывах", штучна ўскладняюць хаос на спажывецкім рынку.

Іншымі словамі, эканамічны крызіс у краіне ў выніку выкліканы не столькі аб'ектыўнымі цяжкасцямі пераходнага перыяду да рыначнай эканомікі, колькі суб'ектыўнымі інтарэсамі часткі кіруючага класа.

У гэтых умовах палітыка Гарбачова, накіраваная на прымірэнне варагуючых інтарэсаў і балансаванне паміж рознымі сіламі, прывяла толькі да часковай і часовай стабілізацыі становішча.

Толькі дакладная дэмаркацыя і перагрупоўка палітычных сіл на базе размежавання ў КПСС зможа закласці рацыянальныя асновы вываду краіны з навязанага ёй наменклатурай эканамічнага і палітычнага крызісу.

Рыгор КАТОЎСКІ,
кандыдат гістарычных навук.

ПАТРЭБНЫ СКААРДЫНАВАНЫЯ ДЗЕЯННІ

ДЗВІНА Ў НАС АДНА

Збор матэрыялаў для міжрэспубліканскай канферэнцыі "Заходняя Дзвіна", якая пройдзе ў кастрычніку гэтага года ў Даўгаўпілсе, вядуць энтузіясты з Расіі, Беларусі і Латвіі.

Студэнты і вучоныя, мастакі і філолагі з трох рэспублік знайшлі, што называецца, адзін аднаго даўно, яшчэ ў перыяд кампаніі супраць будаўніцтва ГЭС паблізу Даўгаўпілса, якая нанесла б непапраўны і ў многім непрадказальны ўрон усяму Прыдзвінню. Іменна тады і нарадзілася ідэя прайсці на байдарках ад вытокаў Дзвіны да Рыгі. Экалагічная экспедыцыя праводзіцца ў тры этапы: у 1989 годзе быў абследаваны ўчастак ад пасёлка Шышова Цвярской вобласці, у мінулым — да Віцебска. Цяпер экспедыцыя займаецца даследаваннем ракі ў раёнах Полацка, Навапалацка, Верхнядзвінска і Даўгаўпілса.

— Для латышоў, як і для беларусаў і рускіх, Даўгава заўсёды была не проста ракой, а сувязным звяном паміж пакаленнямі, — гаворыць кіраўнік экспедыцыі, выкладчык адной з рыжскіх школ Петэрыс Полякс. — У нашай рэспубліцы цяпер распрацоўваецца спецыяльная нацыянальная праграма, накіраваная на абарону, захаванне і адраджэнне Заходняй Дзвіны. Але каб захаваць раку і для латышоў, і для беларусаў, і для рускіх, патрэбны скаардынаваныя дзеянні.

Пакуль жа змываюцца з палёў у Дзвіну — Даўгаву пестыцыды, гербіцыды і мінеральныя рэчывы, вялікімі і маленькімі ручайкамі сцякаюць неачышчаныя сцёкі і нафтапрадукты. У Полацку ўжо які год забаронена купацца ў Дзвіне. Аварыя на вытворчым аб'яднанні "Палімір", у выніку якой вылілася некалькі тон сінільнай кіслаты, вытравіла практычна ўсю рыбу на ўчастку ад Навапалацка да Даўгаўпілса. Удзельнікі экалагічнай экспедыцыі ўпэўнены, што, калі ў бліжэйшы час не аб'яднаць намаганні ўсіх тых, хто жыве на берагах Заходняй Дзвіны, можа адбыцца непапраўнае — рака ператворыцца ў сцёкавую канаву.

С. НІКАНОРАЎ.

МЁД З ВАЙНЫ

Амаль усю вёску Зазер'е паклікаў на чай пенсіянер з Рагачова Кавалёў. Пілі яго з мёдам, які Іван Сямёнавіч у гляку ў 1942 годзе закапаў на сваім агародзе, ратуючы ад фашыстаў скарб. Потым яго сям'я пайшла ў бежанцы, а пасля вызвалення Рагачоўшчыны Іван Сямёнавіч ваяваў на розных франтах. Вярнуўшыся дадому, неаднойчы ўспамінаў пра схаваны мёд. Але знайсці яго не мог: забыўся месца, дзе закапаў.

Корпаючыся нядаўна ў агародзе, выпадкова натрапіў на збанок. Мёд за паўстагоддзя не згубіў сваёй якасці.

РАЗВІТАЛЬНЫ БАЛЬ ДЛЯ ДЗЯТВЫ

Развітальным балем завяршылася цудоўная і бясклапотная пара для малых дзіцячага сада "Бярозка" ў Жодзіне. Крыху сумуюць толькі дарослыя, выпраўляючы сваіх выхаванцаў у школу. Дзеці ж з нецярпеннем чакаюць моманту, калі ўсядуцца за парты. А таму ім на свяце было весела.

"Бывай, дзіцячы сад, добры дзень, школа! — такія словы ў гэтыя дні прагучалі ва ўсіх дзіцячых садах рэспублікі.

НА ЗДЫМКАХ: у дзіцячым садзе — баль; развітваецца з садком і Воленька АЛЯШКЕВІЧ.

Фота В. ЦЭЗАРОЎСКАГА.

57

А калі ты застанешся, дык я пайду і заяўлю ў паліцыю пра тое, што ты толькі што зьбіраўся скончыць жыццё самагубствам... Ты ў маіх руках! — Ён разсьмяяўся.

— Ну што ж, — усьмяхнуўся таксама Тугоўскі, — спрабую цябе паслухаць. Спрабую яшчэ атрымаць стыпэндыю і стаць студэнтам. Паглядзём, што з гэтага будзе... Зробім, як казалі бальшавікі, "перадышку".

— Будзем жыць, — зазначыў "айцец" Кірыла. — Пераедзеш на кватэру, станеш чалавекам, а не такім брадзягай. Станеш і думаць зусім інакш. Я цябе пазнаёмлю з паненкай. Дзіўная паненка, каб ты ведаў... Нядаўна толькі прыехала. Усе студэнты перасталі з-за яе вучыцца, далібог. Толькі й ходзяць да яе ў Студэнцкі дом фліртаваць. Яна якраз вельмі хоча з табой пазнаёміцца. Яна выгане з цябе ўсякую нэўрастэнію! Вылеча з гарантыяй. У такіх выпадках, як у цябе, калі ня хочацца ні піць, ні есьць, адзінае лякарства — жанчына... Захочаш і піць, і есьць...

VI

Тугоўскі ня скончыў жыцьця самагубствам. Але сваей "Споведзі самагубцы. Запіскі для ўсіх і ні для каго" ён не спаліў. Ён толькі схаваў яе далёка, глыбока ў папку разам з сваімі дакумэнтамі, магчыма, ня верычы, што стыпэндыя і унівэрсітэт могуць вярнуць яго да жыцьця. Ён чуў поўны ўпадак сіл, чуў, што тэорыя астральнага чалавека аб "роджаных пад Сатурнам" не выпадкова апанавала ім, не зацікавіла яго, як жарт, але глыбока ўвайшла ў яго псыхіку і кіруе яго думаньнем, яго сьветаглядам. Кожнага чалавека, якога ён

58

спатыкаў на вуліцы, ён зараз жа стараўся падвесьці пад астральную тэорыю, пытаючы, пад якой зоркай гэты чалавек радзіўся. Яму было цікава праверыць тэорыю на жыцьцёвых фактах. І цяпер яго ўласнае жыцьцё стала ня больш, як толькі праверкай тэорыі. Ён згубіў ужо тую непасрэднасьць пачуцьцяў, тую жывасьць адчуваньняў, якая бывае ў жывога, зацікаўленага жыцьцём чалавека; другімі словамі, ён глядзеў на жыцьцё, як дасьледчык глядзіць на марскую сьвінку, робячы над ей розныя аперацыі. Яго не цікавіць самая сьвінка, яе пачуцьці, радасьці й болі, а цікавіць, як адпраўляюцца функцыі яе органаў згодна яго тэорыі.

"Што ж, — казаў Тугоўскі. — Я магу яшчэ жыць. Паглядзём, ці спраўдзіцца тэорыя аб роджаных пад Сатурнам." І ён адлажыў часова набок увесь сум "тэорыі" і стаў жыць. Кірыла Бурачэўскі "ўвадзіў" яго ў грамадзянства. За тэтыя часы свайго жыцьця ў альтане Тугоўскі адвык ад людзей і таму трымаў сябе вельмі няпэўна ў Студэнцкім доме: яму здавалася, што рукі ў яго былі задоўгія, ногі вельмі крывыя і сьмешныя, й сам ён паходзіў на коміка, прывезенага з вёскі...

— Ну й шынэль у цябе, — сьмяяўся востратвары Малевіч, падмятаючы падлогу Студэнцкага дому...

— Адразу відаць, што з Азіі прыехаў, — засьмяяліся некалькі студэнтаў.

Тугоўскі пачырванеў і са страхам глянуў на Вярхоўскую, сядзеўшую на крэсьле, акружаную навакол студэнтамі: ён пужаўся, што яна засьмяецца сваім звонкім сьмехам. Мужчыну цяжэй усяго перанясьці насьмешкі жанчыны. Але яна не засьмяялася. Бачучы, што ён ужо зусім зьмяшаўся і пачырванеў, яна, быццам дакараючы студэнтаў,

59

наўмысьля громка запытала, каб перамяніць размову:

— А скажыце, грамадзянін Тугоўскі, на які факультэт вы думаеце паступіць?

Гэта пытаньне адразу дало яму тэму і падняло яго паўнасьць. Ён глянуў на яе з удзячнасьцяй і ўспомніў, што з ім здарыўся такі самы выпадак, як з адным брадзягай, аб якім ён дзесьці чытаў. Два брадзягі йшлі па вуліцы нейкага ангельскага места, гатовыя напасьць на першага прахожага. Раптам з-за кута вышла нейкая дама з карзінай і стукнулася з брадзягай настолькі моцна, што той ледзь утрымаўся на нагах.

— Выбачайце, — прамовіла дама. Брадзяга зьняў капялюш і застаўся нерухомым на вуліцы.

— Што з табой? — захахатаў яго сябра. — Ты ніколі нікому не здымаў капялюша...

— Ня ў тым справа, — адказаў брадзяга, — а ў тым, што яна мне, брадзязе, сказала "выбачайце". Разумееш? Яна й мяне палічыла за чалавека. Вось гэта ў мяне стукнула, а не яе карзіна...

Успомніўшы гэта, Тугоўскі з задавальненьнем глянуў на поўную і прыгожую паненку. Яна ў ім пабачыла чалавека... Мілая, нявымоўна мілая паненка... Яна не засьмяялася зь яго так, што ён, напэўна, больш не паказаўся б у Студэнцкім доме. Яна пачала зь ім гутарку, нягледзячы на тое, што навокал сустракала насьмешкі і здзіўленьне праходзіўшых па балкону чужаземных студэнтаў. Яе, модна апранутую, прыгожую і пэўную ў сваіх рухах, лічылі запраўднай эўропэйкай. Але яго — у даўгой шынэлі, у фрэнчы, у шапцы з бліскучым казырком?.. Яго маглі палічыць толькі за брадзягу... Між тым гэта эўропэйка нісколькі не адцяняла свае перавагі над ім, — наадварот, яна

60

гутарыла зь ім, як роўная з роўным. Размова лёгка пераскочыла на літэратуру, у якой шмат тэхнікаў і мэдыкаў былі прафанамі, і ім прыйшлося замаўчаць, потым перайшла на філязофію. Студэнты пачалі расходзіцца.

— Глупства пляцеш, — казаў Малевіч, адходзячы з групай тэхнікаў. — Ну, што ж, філязофія ёсьць навука аб ні для кога не абавязковых ісьцінах.

— Можаце ісьці, — адбіваў удар Тугоўскі...

— Правідлова, правідлова, — казала Вярхоўская, — давайце пагутарым мы з вамі. Нам з вамі цікава.

Яны засталіся адны гутарыць і перайшлі ў залю. Тугоўскі, як яшчэ не сябра Студэнцкага дома, гатоў быў сесьць куды-небудзь у куток, каб іх нíхто не бачыў-бы, але яны бачылі ўсіх. Вярхоўская-ж сьмела заняла ў зале самае цэнтральнае мейсца, на мяккім круглым дыване, йшоўшым навокал стаўба, убітага ў падлогу і падымаўшагася аж да столі; нескалькі студэнтаў ўва фраках пасунуліся, каб даць мейсца Тугоўскаму ўва фрэнчы. Тугоўскі застаўся адзін з прыгожай паненкай, пахі ад якой шчакаталі яго нэрвы, і цела якой датыкалася да яго. Ён сядзеў, як на іголках. Ён гутарыў дрыжачым голасам, але на твары і ў вачох яго сьвяцілася задавальненьне. Доўга, больш поўгадзіны, ён разьвіваў перад ёй сваю тэорыю "ўроджанных пад Сатурнам". Каб паказаць сябе вучоным, ён ужываў розныя астранамічныя тэрміны і назовы зор. Яна слухала яго ўважна, час ад часу паварочаючы свой прыгожы твар у яго бок, асьвячаючы яго пытлівым сінім вагнём сваіх вачоў. Яна горда запратэставала, як толькі ён скончыў.

61

— Ваша тэорыя, — прамовіла яна, канчаючы свой пратэст, — здаецца мне тэорыяй чалавека, які чуе сябе страшэнна змучаным, кінуў вёслы і думае плыць па цячэньню... "Няхай будзе так, як будзе", — у гэтым ваша тэорыя. У гэтым істота й фаталізма. А гэта не правідлова... Трэба жыць проціў цячэньня. "Проціў цячэньня можа толькі жывое паплыць", у Багдановіча.

Тугоўскі ўспомніў пра Максіма Багдановіча. Размова перайшла на яго жыцьцё і выдатныя творы.

— Мне здаецца, калі ўважна ўдумацца ў яго жыцьцё, яно было нешчасьлівае, — сказаў на разьвітаньне Тугоўскі. — І я думаю, што ён, напэўна, радзіўся пад Сатурнам...

— У вас усе радзіліся, напэўна, пад Сатурнам.

— Чаму?.. Не... Талстой, напрыклад, радзіўся пад Сонцам. І таму жыцьцё ў яго было запраўды сонечнае. А вось Дастаеўскі радзіўся пад Сатурнам. І таму жыцьцё яго было запраўды жахлівае. Катарга, потым падучая хвароба, матэрыяльныя турботы. Што можа быць горш за гэта, скажыце?..

— Цікава, пад якой плянэтай я радзілася? — засьмяялася звонка Вярхоўская.

— Скажыце мне ваш месяц і год нараджэньня, — сказаў ён, — і вам я зараз дам адказ.

— Я радзілася... — Яна спынілася, пільна гледзячы на Тугоўскага, какетліва схіляючы галаву, — у ліпені месяцы... Году... А вось году якраз я вам не скажу. — Яна зноў засьмяялася.

— Чаму?..

— Таму што вы будзеце вельмі старым, калі ўсё будзеце ведаць.

Яны расталіся задаволёныя. У абодвах захавалася ад першага спатканьня мілае ўражаньне.

62

Тугоўскі быў на сёмым небе. Ён усю дарогу чуў яе пах, ён бачыў перад сабой дзіўныя глыбокія сінія вочы... Ён запраўды пачуў, што пачынае ажываць і нейкая бадзёрасьць ахоплівае яго... У самым выхадзе ў Студэнцкім доме ён спаткаў Кірыла.

— Ну як першае ўражаньне?

— Ой, "айцец" Кірыла, — надзвычайнае... Гэта прыгожая жанчына мае яшчэ мазгі Саламона. Ведаеш, такую бы пацалаваць раз і памёрць.

— Ого, ужо інакш гутарыш. Я казаў, што дам добрае лякарства. Ну што, вылеча?

— Так, брат. Сёньня я першы раз пакаштаваў гэтае лякарства, адну каплю толькі, але думаю, што вылеча.

— Ну вось... Я так думаў. Цяпер-бы толькі як-небудзь яе заманунь да нас на кватэру, каб бліжэй з ёй пазнаёміцца... Інтымна, хе-хе, — засьмяяўся Кірыла.

— Імяніны бы якія-небудзь улаштаваць, ці што, і яе запрасіць, — засьмяяўся таксама Тугоўскі.

— Ага... Ідэя. Праз тыдзень я вытрымаю першы дзяржаўны іспыт і буду інжынерам-кандыдатам. Вось па гэтаму выпадку можна будзе склікаць каго-небудзь з беларусаў на ўрачыстасьць і яе запрасіць, хе, хе...

— Лоўка, "айцец" Кірыла, — пляснуў у далоні Тугоўскі, — далібог, лоўка. Будзем вітаць першага беларуса з чынам інжынера і паненку зацягнем у свае сеткі. Лоўка. Прыемнае, як кажуць, з карысным... Недарма ты ў нас інжынер.

Працяг.
Пачатак у №№ 23 — 29.

63

— Толькі ўгавор. Улаштаваць урачыстасьць прыдзецца табе, бо я зараз заняты іспытамі.

— Мне? — Тугоўскі паморшчыўся. — Няма ў мяне, брат, арганізатоўскіх талянтаў. Я гэтым ніколі не займаўся. А першы блін заўсёды комам.

— Нічога... Гарэлкі й закускі толькі болей — і ўся арганізацыя.

— А можа быць, яна гарэлкі не п'е? — запытаў Тугоўскі, не жадаючы здавацца.

— Ну... тады віна... Словам, мы аб гэтым пагутарым, што купіць... А цяпер бывай... — Ён працягнуў руку Тугоўскаму на разьвітаньне. — Вельмі добра будзе, — сказаў ён у дзьвярох. — Мы якраз улаштуем і ўрачыстасьць з прыгоды атрыманьня табой стыпэндыі.

Тугоўскі нічога не адказаў. Ён вясёла пайшоў дахаты. Ён пачынаў думаць аб жыцьці, закідываючы думкі аб самагубстве.

VII

Кірыла жыў на акраіне Прагі, у рабочым раёне, так званым Кошыжэ, у маленькім пакойчыку. Яго гаспадар пан Бэран, кравец па прафесіі, быў халасцяком і жыў толькі са сваей прэстарэлай маткай. Дзеля таго, што матка не магла ўжо нічога ні варыць, ні гаспадарыць, ледзь шаўкала сваім бяззубым ротам, ён рабіў усё сам і ў гэтым напрамку выказваў надзвычайныя здольнасьці. Ён сам пёк булкі, ён сам смажыў мяса, сам падмятаў і прыбіраў пакой Кірылы. Пан Бэран быў высокі, стройны чалавек з чырвоным тварам, рудымі, уючыміся валасамі, як у барана, і з фіалетавым носам, што сьведчыла аб яго нямалым заляцаньні да алкаголю. Аб сваім каханьні да алкаголю

64

ён казаў, што навучыўся піць падчас вайны, на сербскім фронце, дзе як жаўнер аўстрыйскай арміі быў ранены, папаў у палон — і толькі нядаўна вярнуўся ў Чэхію. Было гэта так ці не — невядома, але факт каханьня існаваў і не было амаль што нядзелі, каб яны ня выпівалі з "айцом" Кірылам. Пан Бэран быў інвалідам. Сьветавая вайна выбіла яго з каляі жыцьця і можа быць таму, што ў яго жыцьці нічога больш не заставалася, апрача чаканьня свайго канца, ён любіў маладосьць, любіў маладых, бадзёрых студэнтаў і іх забавы, любіў і сам яшчэ прыняць у іх удзел. Хто бачыў сьмерць, той умее кахаць жыцьцё. Пан Бэран умеў кахаць жыцьцё, нават у самых маленькіх яго праявах, і таму ня дзіва, што ён з радасьцей згадзіўся прыняць удзел у арганізацыі "сьвята", як казаў яму "айцец" Кірыла. У назначаную нядзелю пакой Кірылы блішчэў ад чыстаты, ад белага абруса на стале, ад розных каробак кансерваў, ад чарак і бакалаў.

Са сьмехам запраўднага гастранома пан Бэран наставіў розных запечаных каўбасаў, цяляціны, вінегрэту, а самае галоўнае, дымяўшыхся парам кнэдлікаў з капустай. "Кнэдлікі" — гэта першая і апошняя слова чэскай кухні. Яны падаюцца заўсёды ў будныя дні і ў сьвята, у беднага і ў багатага, калі чалавек родзіцца й калі памірае. "Кнэдлікі" — гэта звычайнае постнае цеста з пшанічнай мукі, замяняе чэху хлеб, бо звычайна ён за палудням хлеба не ўжывае (за выняткам так званых "гоўсэк" — булак, пасыпаных солей). "Кнэдлікі" служаць як прыправа да мяса, як асобнае блюда з соўсам. Нарэшце, аблітыя чым-небудзь салодкім, — як дэсэрт.

Amplificar relaciones

EN VISPERAS de la fiesta nacional de la República Argentina (y del 45 aniversario del establecimiento de las relaciones diplomáticas entre Argentina y la Unión Soviética), el embajador del dicho país sudamericano en la URSS **Sr. Gastón de Prat Gay** recibió al corresponsal de "Novedades de Moscú" y respondió a sus preguntas.

—Sr. Embajador, al recordar la historia de Argentina, ¿no podría Ud. hacer un parangón entre el camino de su país natal hacia la democracia y los intentos de la URSS de avanzar por el mismo camino, incluyendo el problema del federalismo?

— Vamos a recordar un poquito la historia de Argentina sin comparar algo. El 25 de mayo de 1810 es el inicio de un largo camino de las Provincias Unidas de La Plata hacia la independencia, la democracia y un Estado federativo, que tiene ahora el nombre de la República Argentina. Sólo el 9 de julio de 1816 se declaró la independencia y sólo 37 años después se promulgó la Constitución. Fue proclamada la unidad de 14 provincias, una unidad jurídicamente libre y voluntaria. Esto es el origen del proceso democrático en el país. Sin embargo, tuvimos que esperar más de 60 años para crear la base de una democracia protegida y manejada. El año 1916 —la primera votación secreta y obligatoria— constituye el inicio de la democracia que duró desgraciadamente no más que 14 años. Y desde el golpe de Estado de 1930 empieza una larga y triste serie de idas y venidas, del poder de los gobiernos totalitarios, que llevan el país a un desastre económico. Tan sólo en 1983 asume el poder el Presidente Alfonsín por el voto popular. Pero tampoco fue el triunfo de la democracia porque muchos argentinos aceptaban los golpes de Estado como forma normal para obtener el poder. Un paso fundamental para la democracia fue en 1989, cuando por primera vez en la historia argentina se efectuó el traspaso del poder de un partido político a otro gracias a la votación popular. Es decir, 100 años y pico después de haberse aprobado la Constitución. Sin embargo, este largo proceso no debe asustar a nadie.

Al mismo tiempo, estamos buscando nuestro propio camino hacia la integración de los países de América Latina. Pensamos hacerlo de la misma manera como hemos unido las provincias en Argentina a base del principio voluntario. Creo que la creación del Mercosur y del Mercado Común Andino para 1995 llevará posteriormente a la constitución de un Mercado Común Latinoamericano. Esos procesos muy positivos han sido posibles gracias a que en el mundo se ha terminado la guerra fría, durante la cual las superpotencias buscaron de una u otra manera el apoyo de los países de América Latina a cualquier precio, de cualquier forma. Cuando apareció Mijail Gorbachov como actor fundamental de un nuevo pensamiento político, paso a paso está disminuyendo la ideologización de las relaciones internacionales.

—¿Cómo podría caracterizar Ud., Sr. Embajador, el presente y el futuro de las relaciones económicas entre la República Argentina y la Unión Soviética?

—Son muy sólidas y tienen mucha importancia para la economía de ambos países. El año pasado, el Presidente Ménem y el Presidente Gorbachov firmaron la Declaración sobre los Principios para la colaboración entre la Argentina y la Unión Soviética.

Hay que tener en cuenta que en ambos países se ha dado luz verde a numerosas entidades autónomas y empresas privadas que van a jugar un papel fundamental en nuestras economías. En ese campo, el año pasado tuvieron lugar varios seminarios tanto en la URSS como en Argentina para dar a los empresarios la oportunidad de buscar puntos de interés mutuo, para concretar negocios directos y reales. Este año el diálogo continúa, se han creado las primeras empresas conjuntas. Estamos pensando en organizar para fines del año en curso en Moscú una muestra industrial y comercial.

Por otro lado, existen dificultades de comercio, las cuales consisten, primero, en la falta de créditos y, segundo (lo que estamos diciendo con mucha fuerza en las reuniones del GATT), en la aparición cada vez más fuerte de productos agrícolas con subsidios.

—Los vínculos entre Argentina y la URSS no se circunscriben en la colaboración económica.

—Por supuesto. En los últimos tiempos han llegado a Argentina números crecientes de turistas soviéticos. Llegan semanalmente a Moscú turistas argentinos. Hay entre los dos pueblos un atractivo muy grande... Por ejemplo, el tango. La música ciudadana de Buenos Aires tiene en la Unión Soviética mucha fama. A tal punto que uno de los más grandes bailarines y coreógrafos soviéticos, Vladimir Vasíliev, ha hecho dos estupendos números de tango; y el grupo folclórico de Moiséev, otros números que despiertan admiración.

Lamentablemente, existe también el factor financiero de nuestros vínculos culturales e intercambios de turistas y estudiantes que actúa todavía como una barrera para que estos vínculos crezcan. Creo, sin embargo, que con los esfuerzos de ambas partes esta barrera se va ir eliminando.

—En la URSS está desarrollándose el proceso, por el cual las repúblicas soviéticas adquieren la soberanía. ¿Tiene Argentina el objetivo de establecer relaciones políticas con la Federación Rusa, Lituania, Letonia, Estonia y otras?

—En primer término, hay que subrayar que las relaciones económicas entre las repúblicas que forman parte de la Unión Soviéttica y los provincias de Argentina fueron motivo de positiva consideración en la última reunión de la Comisión Mixta Soviético-Argentina. Pero para entender mejor el futuro de las repúblicas soviéticas y Argentina hay que tener en cuenta que la República Argentina reconoce desde el año 1946 a la República Soviética "en su totalidad y en su forma actual". Lo que haremos es, repito, dentro de las normas aceptadas en la práctica de las relaciones internacionales, mantener y amplificar las relaciones con las repúblicas que componen la URSS.

—Sr. Embajador, Ud. encabeza la embajada en Moscú desde 1989. ¿Qué suele hacer cuando tiene tiempo libre?

—Suelo viajar a las ciudades de Rusia, de otras repúblicas. Estoy tratando de perfeccionar mis conocimientos de la cultura rusa. Estoy leyendo un gran número de autores rusos. Acabo de leer la trilogía de Alexéi Tolstói sobre la historia de Rusia a principios del siglo en curso. A menudo voy al teatro: al Bolshói, al de ópera y ballet "Stanislavski".

A veces entro en las tiendas para ver cómo anda la situación. Pero más que nada me gusta caminar. Tengo en Moscú itinerarios preferibles: Arbat, Avenida Kalinin, el Parque Gorki, el Parque Sokólniki, que son lugares de la capital realmente inolvidables.

Vladimir ORLOV

Dar clases sobre la paz

Hace tres años, un grupo de maestros de una escuela de Bielorrusia envió una carta a sus colegas norteamericanos proponiéndoles aunar esfuerzos para educar a los jóvenes en el espíritu de la paz. Los resultados de tal iniciativa fueron inesperados: nació una nueva organización.

Más exactamente, apareció un nuevo movimiento social que se llamó "Pedagogos por la paz y la comprensión recíproca", que reunió a los partidarios soviéticos de la colaboración internacional activa en la esfera pedagógica. Sus miembros junto con los colegas del exterior se ocupan de la elaboración de la teoría y la práctica de la nueva línea en la educación de la joven generación.

La esencia internacional de la pedagogía de la paz ha sido formulada hoy en el lema de la Unesco de una forma muy exacta en el proceso de la elaboración del Plan a Plazo Medio de 1990-1995: "Pensar y dar clases a nivel universal, actuar localmente". Su base experimental para la realización de sus ideas se plasmó en el sistema de establecimientos docentes asociados creado especialmente por la Unesco, 54 de ellos se encuentran en la URSS, y, entre otras repúblicas, también participa Bielorrusia. Por eso está claro que el movimiento "Pedagogos por la paz y la comprensión recíproca" se basa en los documentos de la ONU y de la Unesco, en el manifieto de Einstein y Russel, así como en provectos científicos y recomendaciones de las principales organizaciones de paz. En 1990 tuvo lugar en Minsk una conferencia de los integrantes del movimiento, en la que aparte del problema de la eficacia de la pedagogía pro paz, de la interconexión real entre las condiciones existentes y las formas de aprendizaje con las tareas de envergadura mundial con las que se enfrenta la humanidad; y de inculcar en los jóvenes la comprensión de estas tareas —cosa por demás apremiante— se trató además el problema relativo al fenómeno mismo de "la paz", que es lo primordial para los partidarios del movimiento.

Mijail Kobátchenko, candidato a Doctor en Ciencias Pedagógicas y presidente del Comité soviético del movimiento "Pedagogos por la paz y la comprensión recíproca", y a su vez, miembro del buró de la Dirección del Fondo Soviético por la Paz nos dice: "La paz significa la existencia de relaciones de buena vecindad, colaboración fructífera, ausencia de guerras y de enemistad entre pueblos y países. La paz es el ambiente biológico y espiritual, donde vive el hombre, este ambiente necesita protección, acumulación y enriquecimiento. La paz simboliza la armonía de las relaciones interpersonales en todos los niveles a base del respeto a los derechos y la dignidad de cada uno. La paz quiere decir la armonía en el alma de la persona, en su vida y en su labor, para el bienestar de todos en concordancia con sus propios intereses y los intereses de su familia".

Ha resultado evidente que enseñar la paz es una tarea extraordinariamente difícil. Precisamente por eso los miembros soviéticos del movimiento han formado asociaciones, las que están elaborando sus postulados y su plataforma (evidentemente enmarcados en el movimiento), y preparando recomendaciones metodológicas.

Por ejemplo, la asociación "Cultura, educación y paz" se ocupa de la restauruación de antiguos centros de la cultura rusa. La asociación "Derechos del hombre en un mundo sin guerras" considera que en el día de hoy su objetivo principal es dar a conocer tanto a pedagogos y estudiantes como a toda la población en general el estado de cosas acerca de los derechos humanos que figuran en los artículos correspondientes de las leyes soviéticas y los pactos internacionales, y difundirlos por los medios informativos de masas. La asociación "Escuela Superior" tiene más de 10 proyectos. Uno de ellos "Talento creativo" ha sido concebido como medio de apoyo a niños talentosos. Otro, "Imagen", está elaborando un programa conjunto soviético-norteamericano que lleva el nombre "¿Qué saben ustedes de la cultura soviética y americana?" Es interesante conocer los trabajos de la asociación "Maestros de la salud", pues se plantea la cuestión de cómo preparar maestros especialistas en salud; y de cómo formar centros de salud a nivel de escuelas, barrios, y ciudades; y de cómo, sobre esta base, revisar todo el sistema de educación. A propósito, en septiembre de este año, en Moscú, empezó a funcionar la primera "Escuela de salud" para los niños enfermos de asma bronquial. No es menos completa la labor de las asociaciones "Padagogos por la cultura ecológica" y la de "Información masiva y escuela".

Los miembros del movimiento elaboran las recomendaciones metodológicas para dar ya tradicionales clases "Lecciones sobre la paz" y "Museos para la paz". Un ejemplo brillante de labor pacífica es el "Tren de la amistad Budapest-Moscú" cuyos pasajeros hicieron escala en diferentes ciudades europeas y soviéticas, intercambiaron activamente experiencias en la esfera de la educación del individuo y tuvieron oportunidad de conocer la cultura de los países europeos y de los pueblos de la URSS. Se hace popular el Instituto Soviético-norteamericano de verano "Pedagogos por la responsabilidad social". En cooperación con los colaboradores extranjeros está en marcha la preparación de hoteles-pensión internacionales para intercambiar delegaciones de maestros. El movimiento soviético "Pedagogos por la paz y la comprensión recíproca" planifica organizar próximamente encuentros con los colegas de los países europeos.

Natalia MAZANIK

Redactor de la página
K. SHELESTÓVICH

НАТАТКІ КРАЯЗНАЎЦЫ

МАЛАДЗЕЧНА – МІНСК – УРАЛ, А ДАЛЕЙ – УСЮДЫ

Не ведаю, ці Міхаіл Іванавіч мне спецыяльна даў толькі другую кнігу, бо тут расказ пра віленскі і сібірскі этапы жыцця Лонгіна Фёдаравіча Панцялеева. Першая ж кніжка "Из воспоминаний прошлого" выйшла ў 1905 годзе ў Пецярбургу. Тут аўтар апавядае пра сваю грамадскую дзейнасць у вядомай "Зямлі і волі", куды ён уваходзіў з 1862 года і падтрымліваў сувязь з перадавой інтэлігенцыяй Беларусі, Украіны, Польшчы.

Кніга Л. Панцялеева вельмі каштоўная сваёй інфармацыяй пра час, падзеі і людзей 60-х гадоў XIX стагоддзя. Прозвішчы адных удзельнікаў аўтар называе поўнасцю, у адносінах іншых жа крыптанімамі. Для нашай гісторыі тут ёсць матэрыялы, якія засведчылі аб падтрымцы ліберальна-дэмакратычнага руху ў Паўночна-Заходнім краі з боку рускіх радыкалаў. Па гэтай прычыне і Панцялееў аказаўся ў "Дамініканах" у Вільні, дзе знаходзілася следчая камісія па допыту ўдзельнікаў паўстання. Зрэшты, гэты будынак быў знаёмы і Кастусю Каліноўскаму, і іншым палітычным зняволеным.

Пецярбургскага землявольца сустрэў стары генерал Вяткін. Адбыўся паміж імі цікавы, але напружаны дыялог:

— Як ваша прозвішча? — спытаў Вяткін.
— Панцялееў.
— Вы паляк?
— Не.
— Католік?
— Не.
— Дык навошта ж вас сюды прывезлі?
— І сам не ведаю.
— У "Дамініканы", — завяршыў гутарку генерал.

Так Лонгін Фёдаравіч аказаўся ў камеры, у якую часцей за ўсё садзілі тых, чый шлях адгэтуль ішоў на эшафот. Вязень абмаляваў партрэты членаў Асобай следчай камісіі, якая складалася з жандарскага палкоўніка Лосева, жандарскага маёра Шпеера, жандарскага капітана Сямёнава, двух артылерыйскіх паручнікаў Югана і Гогеля і аўдытара Фёдарава. Кожны з іх атрымліваў жалаванне не менш як пяць тысяч рублёў. Сума агромністая. Сам палкоўнік А. Лосеў (1819—1885), старшыня камісіі, зрабіў сабе кар'еру на выкрыцці рэвалюцыйнай арганізацыі ў Мінску, у тым ліку і самога К. Каліноўскага. Вось якім убачыў Панцялееў Лосева: "Гэта быў моцны мужчына, гадоў каля пяцідзесяці, з сівымі рэдкімі валасамі, адутлаватым тварам, шэрымі непрыемнымі вачамі". Ён і вёў допыт. А потым яго замянілі М. Юган ды М. Гогель. Сапраўды, наш герой ужо не першы раз сядзеў пад следствам, бо перад гэтым Панцялееў разам з М. Уціным, са сваім універсітэцкім сябрам, сядзеў у Петрапаўлаўскай цытадэлі. Так што Вільня для яго была новым выпрабаваннем. Нягледзячы на тое, што ўжо ў следчай камісіі былі звесткі, што Панцялееў дасылаў у Вільню пракламацыі "Зямлі і волі", а таксама ваенна-тапаграфічныя карты Паўночна-Заходняга краю і нават грошы, Лонгін Фёдаравіч умела адбіваўся ад усіх наскокаў. Будучы ў зняволенні, ён не быў адзінокі і быў прыемна здзіўлены, калі яму на Каляды перадалі куццю, піва, зваранае са смятанкай, і іншае.

Найбольш цяжкае ўражанне на падследнага рабіў М. Гогель. Вось як ён пра яго сказаў: "Я слухаў Гогеля, і кожнае яго слова нібы цвіком прыбівалася да майго лба..." Зрэшты, Панцялееў зразумеў, для чаго ў Заходнім краі стваралася легенда пра Мураўёва як выдатнага палітычнага дзеяча, паколькі тут асядала рускае чыноўніцтва. Вось чаму яму пісалі дыфірамбы і тыя паэты Расіі, якім бы і не выпадала так рабіць.

Цікавым уяўляецца вобраз паўстанца Людвіка Родзевіча, які сядзеў з Панцялеевым у адной камеры на "Дамініканах". Гэта быў шчыры чалавек, добрадушны субяседнік. "Родзевічу было гадоў пад сорак, з ранняга юнацтва ён служыў у адміністрацыі маёнткаў Вітгенштэйна, абшырныя ўладанні якога (успадчыннію ад Радзівілаў) былі раскіданы па ўсім Заходнім краі. Родзевіч, хоць і атрымаў толькі гімназічную адукацыю, верагодна, шмат чытаў, асабліва добра ведаў гісторыю Літвы (маецца на ўвазе Беларусь, бо жыў ён у Глыбокім Дзісненскага павета), але галоўнае, дзякуючы раз'ездам па справах Вітгенштэйна, выдатна быў знаёмы з краем, асабліва з эканамічным становішчам сялян..." І яшчэ ў ім была заўважана адна рыса: вельмі любіў і хваліў беларускую кухню. І калі яму перадавалі ў турму абед, аб[illegible]язкова дзяліўся з суседам па [illegible]ры. На пытанне Панцялеева, [illegible]му ён яму так шмат масла дае, Людвік Родзевіч адказаў: "А гэта спецыяльна для вас робіцца, у нас агульная думка, што рускія любяць, каб усякая страва плавала ў масле".

Сапраўды, ё[illegible]ь факты, якія з часам прыг[illegible]ліся. Напрыклад, генера[illegible]анюкін у час паўстання не толькі разбіў паўстанцкі атрад на Беласточчыне, але і спаліў мястэчка Сямячы. Аб гэтым "подзвігу" ведала ўся Еўропа.

Падрабязна мемуарыст апісаў адпраўку людзей на катаржныя работы і ў ссылку ў Сібір. За самім Панцялеевым адправілася яго жонка. Паўстанцы перад тым, як пакінуць родны край, заспявалі:

А за тым краем,
Як бы за раем,
Цёнгля ўздыхаем
І плачам!
Яшчэ раз, яшчэ раз,
Яшчэ раз забачым!

Гэта быў у іх нібы гімн. Потым была цяжкая і доўгая дарога. Чыгункай неяк дабраліся да Пярмі, а адтуль пачынаўся калёсны шлях да Табольска (каля 900 вёрст). Аўтар кнігі з жонкай купілі сабе брычку, сышоўшы з парахода. Яму падказалі, што брычку ў Цюмені можна будзе здаць нейкай даверанай асобе ад Козел-Паклеўскага. Зноў нам знаёмае прозвішча, і тут яго рэха чуваць. Такім жа чынам даехаў да Табольска, потым да Томска, Краснаярска. У горадзе Кунгур да іх спяшаліся на сустрэчу такія ж ссыльныя з Заходняга краю, але жандары не дапусцілі з імі сустрэч.

Табольск — скрыжаванне дарог усіх ссыльных. Тут нават працавала так званая "Табольская экспедыцыя ссыльных". Адгэтуль ішло "размеркаванне" арыштантаў па ўсёй Сібіры. А табольскі астрог — гэта гіганцкае збудаванне, дзе ў разводдзе перад адпраўкай збіраліся тысячы чалавек. Каго тут толькі не было! Нейкі Венцковіч з Магілёўшчыны, Малькевіч з Віцебшчыны, Кірчук з Гродзеншчыны і шмат, шмат іншых. І нават вядомы М. Чарнышэўскі.

Найбольшай павагай ва ўсіх карыстаўся доктар Франц Іванавіч Навіцкі, халасцяк гадоў каля 60, ураджэнец ці то з Барысаўскага, ці то Ігуменскага павета. Выключнай дабраты чалавек быў агульным любімцам. Пра яго даведаўся і табольскі губернатар — беларус Аляксандр Іванавіч Дэспат-Зяновіч, які распарадзіўся адносіцца з увагай да яго спецыяльнасці. Увогуле, гэты губернатар дабіўся, каб ссыльных перавозілі на конях. Гэты ж губернатар праяўляў разумную стрыманасць, а не жорсткасць, усё ж памятаў пра сваё паходжанне. Франц Навіцкі двойчы браў удзел у паўстанні. Першы раз у 1830—1831 гадах, тады студэнт Віленскага універсітэта, змагаўся на Міншчыне, але Бог мілаваў, абышло ліха, а другі раз адправілі проста на катаргу ў горад Енісейск Краснаярскага краю. Дарэчы, Навіцкі, прыбыўшы з Табольска ў Енісейск, стаў лекарам і завяваў павагу мясцовага насельніцтва, яго перавялі ў Краснаярск, а ў 70-х гадах яму дазволілі заняць пасаду свабоднага ўрача ў Екацярынбургу. Аднак ён неўзабаве з Урала перавёўся ў Вільню. Жыў ён у доме біскупа Цівінскага і памёр у глыбокай старасці ў пачатку 90-х гадоў.

Зрэшты, і ў самога губернатара А. Дэспат-Зяновіча была драма, не проста ён трапіў у Сібір. Паходзіў ён са старадаўняга роду, які некалі валодаў горадам Смаргонню, закладваў калісьці кальвінскі збор. Сам Аляксандр Іванавіч выхоўваўся ў Маскве ў доме сваякоў Тучковых. Бліскуча скончыў універсітэт. Прафесар Granoўскі дарадзіў яму трымаць экзамен на магістра, але нечакана ў 1848 годзе быў арыштаваны ў Вільні і адпраўлены ў Перм, адтуль, за смелае пісьмо на імя шэфа жандараў Арлова, лёс загнаў яго ва Усходнюю Сібір. Там быў на службе ў Мураўёва, займаўся ўрэгуляваннем канфліктных палітычных і гандлёвых дачыненняў з Кітаем і меў вялікі поспех. Ён становіцца граданачальнікам Кяхты, а ў канцы 1862 года, маючы ад роду 34 гады, займае пасаду табольскага губернатара. Дэспат-Зяновіч быў вельмі сумленным чалавекам, і самі людзі гаварылі пра яго, што такога губернатара ў іх не было. Сапраўды, праз яго рукі прайшлі дзесяткі тысяч ссыльных, асабліва з Беларусі, але асабістай крыўды на яго ніхто не меў. Жандары на яго даносілі, як і заводчыкі, але ён і іх стараўся трымаць у законе. Прабыў у Табольску да 1866 года, пакуль туды не прыехаў новы генерал-губернатар Хрушчоў. А Дэспат-Зяновіча перавялі ў Пецярбург. Стаў ён членам Савета міністэрства ўнутраных спраў, аднак лібералам застаўся да канца свайго жыцця, заступаўся за бязвінных людзей. Памёр А. Дэспат-Зяновіч у 1895 годзе, меўшы 67 гадоў.

Выгнаннік Панцялееў пакінуў запамінальнае апісанне, як вязняў перапраўлялі на параходзе з Табольска ў Томск. Паказаў звярыную сутнасць мясцовых таўстасумаў-капіталістаў, якія нажываліся літаральна на ўсім. Ён звярнуў увагу, што ў Сургуце чаго толькі ні прадавалася: футра, скуры, упрыгажэнні. Усё гэта ішло з вялікай камерцыяй. А падману было, хоць адбаўляй. Задумаў Панцялееў, напрыклад, купіць на тым рынку такую экзотыку як костка маманта на памяць пра Сібір. Узяў, а потым разабраўся, што яго сувенір ушчэнт згніў.

Генадзь КАХАНОЎСКІ

Працяг.
Пачатак у № 27-29.

У Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР адбылася прэм'ера спектакля "Тры парасяці". Сустрэча з героямі любімай казкі даставіла шмат радасці малым.
НА ЗДЫМКУ: тры парасяці — салісты балета В. ДАЎГІХ, С. ФІЛІПЕНКА І Н. ФІЛІПАВА.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

З НОВЫХ ВЕРШАЎ

Яўген ГУЧОК

***

З гадзінаў першых катастрофы
(Цяпер то гэта не сакрэт)
Ідзе актыўна адсяленне
Людзей у асноўным на той свет.

***

Не хачу чытаць я многа,
Не хачу я слухаць многа.
Не хачу глядзець я многа
'сяго таго й такога,
Не знайсці дзе сэрцу Бога.

Сяржук СОКАЛАЎ-ВОЮШ

... І тады я падараваў Ёй кудмень — Пагоню...
Так было.

Зберажы Яе, мая Пагоня,
Для мяне і краю зберажы,
Калі меч пагрозліва зазвоніць
На лязе усходняе мяжы.

Калі сінь маіх вачэй спатоліць
Жудасную прагу гругана,
Не вядзі Яе у тое поле,
А скажы, што вольная Яна.

Ноч. Слата. Бязбожным звонам звоніць
Княства здрады, цемрадзі, ілжы...
Зберажы Яе, мая Пагоня,
Для жыцця і краю зберажы.

***

Залівае кроў крыло слабое,
Як віно абрус у час застольны...
Адпусціце мяне, але з сабою,
Я хачу з табою чуцца вольным.

І крыло загоіцца ў палёце,
І абрус заменіцца з нагоды...
Хай памру з табою ў адзіноце —
Прагані з сабою назаўсёды.

Серафіма БЕСТАВА

***

Гэты час не лепшы самы,
Чысціню зняважыў бруд.
Так, лягчэй спаўзці у яму,
Чым узлезці на гару.

Ты, дачушка, не журыся:
Сціпласць будзе шчэ ў цане.
Для тваіх чысцюткіх высяў
Неба сокала пашле.

ЗОНА МАЎЧАННЯ

Маўчаць здзічэлыя палеткі,
Маўчаць лугі, маўчаць лясы,
Маўчанне патрывожаць рэдку
Самотных птушак галасы.

Маўчанне днямі і начамі,
Не ўмее цішыня крычаць.
Не ў радасць гэтае маўчанне,
Дзе вырываецца адчай.

Маўчанне хат асіроцелых,
Маўчанне вуліц апусцелых.
Скрозь палыновыя плантацыі —
Твая работа, радыяцыя.

Сяргей ГРАХОЎСКІ

***

Караюць нас і неба, і зямля
За ўсе грахі перад людзьмі і Богам,
І голад крадзецца здаля,
І мор стаіўся за парогам.

***

Шапацяць лісты на пожні,
Следам ходзіць доўгі цень.
Можа гэта мой апошні
Месяц, тыдзень або дзень.

***

Пакутую начамі да світання
І за цябе ад гора галашу
За сорам твой, пустыя абяцанні,
За ботам растаптаную душу.

***

За страты, здзек і святатацтва,
За безліч страчаных сыноў.
Каб гора абмінула і жабрацтва,
Малюся і маліцца буду зноў.

Ірына БАГДАНОВІЧ

ГАЛАСЫ ФРЭСАК

Мы — фрэскі на сцяне сабора.
Раздаўшы колеры вякам,
Глядзім з дапытлівым дакорам
У твары вам, у душы вам.
Мы — фрэскі, бачныя няярка
У дымным мроіве часоў.
І нашы выцвілыя фарбы,
І шэпат вашых галасоў
Яднае зараз прахалода
Урачыстых старадаўніх сцен.
Вы чуеце, нібыта зводдаль
Гук нараджаецца, расце?
То абудзілася званіца.
Званоў знямелых языкі
Спрабуюць сонна варушыцца
І ліжуць медныя бакі...
Мы — фрэскі на сцяне трывалай.
За векам перажыўшы век,
Нас мала вельмі выжывала
У тваіх абдымках, чалавек.
Нам не патрэбна пакланенне —
Хаця б жаданне зразумець.
І вочы новых пакаленняў
Жыццё прадкажуць нам ці Смерць.

ЗДЗІЎЛЕННЕ, ЗАХАПЛЕННЕ, УДЗЯЧНАСЦЬ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

незаменная. Некалькі гадоў назад яна займалася ў Мінску на курсах мастацкай самадзейнасці, якія праводзіць для землякоў Беларускае таварыства "Радзіма" сумесна з Міністэрствам культуры. Тады яна наведала камбінат, дзе шыюцца касцюмы для народных харавых і танцавальных калектываў, атрымала ў падарунак кніжку пра беларускія нацыянальныя строі.

Першыя кантакты "Калінкі" з таварыствам "Радзіма" гадоў сем назад пачаў наладжваць Гуга Алерс. Надта хацелася яму, каб ансамбль наведаў Беларусь, лічыў такую паездку карыснай для артыстаў (каб лепш зразумець народ, тым больш песні і танцы якога выконваеш, трэба сустрэцца з ім), збіраўся прыехаць і сам, падзякаваць за дапамогу, якую аказвала таварыства "Радзіма", прысылаючы касцюмы, метадычныя дапаможнікі, запрашаючы ўдзельнікаў ансамбля на курсы...

Сустрэча, на вялікі жаль, не адбылася, здарылася непапраўнае. Хавалі Гуга Алерса, як ён завяшчаў, па славянскаму звычаю, з адкрытай трунбй. Над магілай прагучала яго любімая песня "Рэве та стогне Дніпр шырокі", і сабраліся вакол нябожчыка ўсе харысты "Калінкі", нават тыя, хто ўжо не выступае, пакінуўшы яе па ўзросту.

— Мы быццам бы ўвесь час адчувалі тут яго прысутнасць, успаміналі яго парады, — сказала Надзея Міцюніна. — Надта многа зроблена яго рукамі і нервамі. Ён умеў стварыць нам творчы настрой, спыніць непатрэбныя спрэчкі, развеяць хмары, згладзіць канфлікты. Светлы быў чалавек.

А Паліну Чабатарову называюць маці "Калінкі". Нашы зямлячкі склалі аснову будучага ансамбля. Адарваныя пасля жорсткай вайны ад Радзімы, яны не маглі не збірацца разам і не спяваць.

— Мы пачалі спяваць ад суму, — гаворыць Паліна, — галандцы, якія далучыліся потым да нас, спяваюць з радасцю і захапленнем. Нашы песні спяваць можа кожны, у каго ёсць душа.

Разам з рускімі, беларускімі, украінскімі жанчынамі на спеўкі пачалі прыходзіць іх мужы-галандцы, потым падраслі дзеці, унукі... У ансамблі больш за 40 удзельнікаў. Усе надзвычай цікавыя, усе такія розныя як па сваёй нацыянальнай прыналежнасці, так і па сваіх занятках. Ёсць сярод іх урачы, бізнесмены, студэнты, музыканты, хатнія гаспадыні. Яднае іх песня, музыка — руская, беларуская, украінская.

— Я звычайная галандка, — дзялілася думкамі з намі Ёганна ван дэр Гоух. — Мяне ніпто ніколі не звязвала ні з Расіяй, ні з Беларуссю. У ансамбль прыйшла 20 гадоў назад. Нават цяжка было ўявіць, што мяне тут чакае. Па прафесіі я музыкант, але з рускай музыкай была не знаёма. І менавіта гэта музыка адкрыла перада мной цэлы свет, пашырыла мой кругагляд, я яе палюбіла ўсім сэрцам.

Удзельнікі "Калінкі" — энтузіясты. У Галандыі ансамбль прапагандуе славянскі фальклор, даючы бясплатн[illegible] канцэрты. Цікавасць да [illegible] вялікая.

І ПЕСНЯ, І МІЛАСЭРНАСЦЬ

На жаль, не адбыліся, гэта было запланавана, канцэрты "Калінкі" ў Палацы культуры прафсаюзаў, і мінчане не ўбачылі і не пачулі "Бульбу" і "Лявоніху", "Як за гаем, гаем", кароннуюпесню ансамбля — "Калінку".

У тыя выхадныя дні была страшэнная спёка, і большасць мінчан, мусіць, пакінула горад у пошуках прахалоды і свежага паветра. А шкада. Канцэрты самадзейнага калектыву з Галандыі абавязкова закранулі б і абудзілі іх нацыянальныя пачуцці, людзі зведалі б захапленне і радасць, як адбылося гэта пры сустрэчах са спеваком Данчыкам і танцавальным ансамблем "Васілёк" са Злучаных Штатаў Амерыкі. Дарэчы, той, хто ўсё ж цікавіцца і хоча ведаць, што ж гэта за "Калінка", зможа ўбачыць яе выступленні 29 ліпеня ў праграме Беларускага тэлебачання "Ліра".

Дэбют "Калінкі" на беларускай зямлі адбыўся ў ноч на Івана Купалу паблізу Радашковіч. Яна была ўдзельніцай першага міжнароднага фестывалю фальклорных калектываў і атрымала дыплом. Падзея гэта для артыстаў надзвычайная, бо дыплом пацвердзіў высокі ўзровень іх выканаўчага майстэрства, добрае мастацкае і музычнае афармленне кожнага нумара. Удзел у святкаванні Купалля быў карысным для фальклорнага калектыву. Госці мелі магчымасць пазнаёміцца з цікавым славянскім святам, яго абраднасцю, песнямі.

Афішы "Калінкі" запрашалі на канцэрты ў Брэсце, у "Аксакаўшчыне", у санаторыі "Беларусь" пад Мінскам, дзе лечацца і адпачываюць дзеці з бацькамі, якія пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі. На некаторых з гэтых канцэртаў пабывала і я. Раней многа даводзілася чуць пра гэты калектыў, я была знаёма з асобнымі яго ўдзельнікамі, бачыць жа яго раней не даводзілася. Здзіўленне, захапленне, удзячнасць — так хочацца выказаць мне сваё ўражанне ад сустрэчы з незвычайным калектывам, з людзьмі, якія нават не гавораць па-нашаму, а як хораша нашы песні спяваюць, укладваючы ў выкананне сваю душу.

На канцэрце ў санаторыі "Беларусь" гледачы і артысты адразу пасябравалі. Дзеці і дарослыя пляскалі ў далоні і разам з хорам спявалі "Калінку", "Лявоніху". А калі спевакі пайшлі пераапранацца, а на сцэне засталіся толькі музыкі і зайгралі беларускую песню "Цячэ вада ў ярок", то спявала ўжо зала. Песняй былі зачараваны артысты. Яны паабяцалі, што вывучаць яе і ўключаць у свой рэпертуар.

Пасля канцэрта шчырую падзяку артыстам "Калінкі" выказаў галоўны ўрач санаторыя Валянцін Мурашка.

— Сваім прыездам, канцэртам вы мне як урачу вельмі дапамаглі. Заўтра мне будзе намнога лягчэй лячыць. Людзі ў зале смяяліся, плакалі, радаваліся. Нам усім надта бракуе сёння дабрыні, шчырасці, станоўчых эмоцый. Дзякуй вам за канцэрт, за дабрыню.

Не толькі эмоцыі і песні дапамогуць урачам лячыць хворых дзяцей. "Калінка" прывезла ў Беларусь песні і лекі, выконваючы высакародную дабрачынную місію. Галандцы са спачуваннем і разуменнем ставяцца да той праблемы, якую спарадзіла чарнобыльская катастрофа. Яны набывалі лекі, вітаміны, медыцынскае абсталяванне, рыхтавалі падарункі дзецям.

Свае ахвяраванні пакінулі ў "Аксакаўшчыне" і ў "Беларусі", дзе яны былі з удзячнасцю прыняты.

Трэба сказаць, што гэта не першыя ахвяраванні, атрыманыя намі ад "Калінкі". Год назад яны прыслалі надзвычай дарагі медыцынскі апарат — "штучную нырку", якая была перададзена Мінскай абласной бальніцы. Пакупкай і адпраўкай "ныркі" з Галандыі займаўся Жак Маартэнсе. У Мінску ён пабываў у абласной бальніцы, сустрэўся з намеснікам галоўнага ўрача народным дэпутатам СССР Мікалаем Карпенкам. Сустрэча была цёплай і шчырай, але высветлілася, што "нырка" пакуль не працуе: няма спецыялістаў, здольных наладзіць імпартнае абсталяванне. У бліжэйшы час з дапамогай галандскіх сяброў гэта недарэчнасць павінна быць выпраўлена.

ШТО АДЧУЛІ, ШТО ЎБАЧЫЛІ...

Гэта было на вячэры пасля канцэрта ў санаторыі "Беларусь", звычайнай вячэры, без віна і тостаў, дзе і прамовы, здаецца, былі не прадугледжаны. Але галандзец Пітэр ван Фелзен папрасіў слова, сказаўшы, што ён пасля канцэрта моцна ўзрушаны і адчувае неабходнасць выказацца.

— Я шчаслівы, што, дзякуючы разрадцы [illegible] існуе больш напружанасці [illegible] між Галандыяй і СССР, [illegible] мы, нарэшце, змаглі сюды прыехаць. Сёння мне хацелася плакаць, калі людзі ў зале спявалі разам з намі. Узрушыў мяне і самы першы прыём, наладжаны нам таварыст[illegible] "Радзіма". Мы доўга еха[illegible] Мінска, цэлых 30 гадзін, [illegible]е ведалі, як нас тут сустрэнуць. І раптам такі сардэчны прыём, добрыя словы ў адрас майго народа і маёй Радзімы, падзяка за песні, якія мы спявалі. Я абавязкова напішу пра кожны дзень, праведзены ў Беларусі і прышлю свае нататкі вам, каб апублікавалі іх у газеце.

— Для нас як для артыстаў гэты тыдзень значыць надзвычай многа, — гаварыла Надзя Берфутс-Воутэрс. — Мы лепш спазналі беларусаў, іх звычаі, адчулі іх музыку.

Нечаканасцю і вялікай прыемнасцю быў падарунак "Калінкі" Беларускаму таварыству "Радзіма". Памятнымі сувенірамі і падарункамі госці і гаспадары абменьваюцца, бадай, пры кожнай сустрэчы, а вось такія спецыяльныя знакі ўвагі аказваюцца рэдка. Па просьбе ансамбля "Калінка" ў горадзе Дэльфце вядомым галандскім майстрам Джэем Арэтам была распісана талерка ў нацыянальнай галандскай традыцыі. І падзяка на ёй зусім канкрэтная — таварыству "Радзіма" за доўгае плённае супрацоўніцтва, за запрашэнне ў Мінск у 1991 годзе.

— 23 гады "Калінка" чакала гэтай сустрэчы, — сказаў старшыня ансамбля Дзік Карлей. — Калі садзіліся ў поезд, мала ўяўлялі, што нас тут чакае, што ўбачым, што перажывём. На працягу тыдня мелі шырокія магчымасці ўбачыць Беларусь, пазнаёміцца з вашым жыццём. Сустрэчы былі цікавыя. Мы за гэты час перажылі столькі, і ў асноўным гэта прыемныя перажыванні, што ўспамінаў і ўражанняў хопіць да канца нашага жыцця.

Нездарма Дзік Карлей падкрэсліў, што ўражанні "ў асноўным" вельмі добрыя. Мусіць, у многіх з артыстаў сустрэчы здараліся розныя. Яны ж не толькі рэпеціравалі і выступалі, а гулялі па Мінску і Брэсту, заходзілі ў нашы паўпустыя магазіны, гутарылі з рознымі людзьмі. Можа, ды не можа, а напэўна, гады тры назад я не стала б пісаць аб непрыемнай сустрэчы Паліны Чабатаровай каля гасцініцы "Беларусь" з маладым сытым мужчынам у белых штанах, які прапаноўваў ёй наняць яго на работу.

— І што ж вы ўмееце рабіць? — далікатна спытала зямлячка.

— Магу быць аратым, — нахабна адказаў савецкі "беспрацоўны".

Ледзь стрымліваючы абурэнне, Паліна адказала: "Аратыя на асфальце на работу не наймаюцца. Сапраўдныя аратыя на зямлі".

А потым жанчына доўга не магла супакоіцца, спачуваючы нашай краіне ў яе гаротным становішчы, асцярожна, каб не пакрыўдзіць, але вельмі слушна, здаецца мне, заўважыла, што ў крызісе вінаваты не толькі кіраўнікі дзяржавы, а і ўсе людзі, таму што развучыліся па-сапраўднаму працаваць, кінуліся шукаць лёгкага хлеба.

— А я думаю, што беларускі народ хутчэй за Расію паставіць сябе на ногі, — не згадзілася з сяброўкай Надзея Міцюніна. Родам яна са Смаленшчыны. Можа, з боку лепш відаць, і ўгледзела яна нейкія нябачныя нам рэзервы, што не дадуць Беларусі заняпасць, выцягнуць яе з бездані.

* * *

У "Калінкі" цяпер ёсць талісман. Так артысты самі назвалі вялікую ляльку-прыгажуню з ільну ў нацыянальным беларускім строі, атрыманую ў падарунак ад таварыства "Радзіма". Артысты спадзяюцца, што яна будзе спрыяць іх поспеху, дапамагаць у працы, абавязкова яшчэ раз прывядзе іх на Беларусь.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

НА ЗДЫМКАХ: сустрэча ў Беларускім таварыстве "Радзіма" з "Калінкай"; сяброўская гутарка: старшыня фальклорнага ансамбля Дзік КАРЛЕЙ, кіраўнік хора Інеса ФЕЕРМАН і першы намеснік старшыні прэзідыума таварыства "Радзіма" Мікалай ВАСІЛЁНАК.

Фота С. КРЫЦКАГА.

СЛАВА ПРОДКАЎ – НАША СЛАВА

(Пачатак на 1-й стар.).

У скверы, дзе стомленай хадой ідзе ў задуменні бронзавы Купала, і адбыліся асноўныя ўрачыстасці свята "Грунвальд-91". А пачалося яно з богаслужэння ў касцёле святога Роха на Залатой Горцы. Потым некалькі соцень чалавек, энтузіястаў, якія любяць і цэняць гісторыю Бацькаўшчыны, прайшлі па горадзе, нагадваючы сучаснікам сваім пра былую славу беларусаў. Але мала хто прымкнуў да іх радоў — свята не стала масавым, яно не абудзіла дух нацыі.

Ва ўрачыстасці прынялі ўдзел народныя дэпутаты БССР, нешматлікія прадстаўнікі грамадскасці, творчыя самадзейныя калектывы "Квецень", "Сябрына", паэты-барды.

Грунвальд адзначаецца ў Мінску ўжо другі раз: летась была круглая дата — 580 гадоў "вялікай бітвы народаў". Гэта дата, якая пакуль што мала значыць для цяперашняга беларуса, павінна стаць адной з самых важных у нашай гісторыі. Спадзяёмся, што Адраджэнне абудзіць нашу памяць і гонар.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЧАРАЎНІЦА З СУРАЖА

Пенсіянерка Вера Белавусава пражыла, лічы, большую частку жыцця, але не ведала, што тоіцца ў ёй талент тварыць вакол сябе прыгажосць. Толькі, калі стала бабуляй, узялася асвойваць складанае рамяство рэзьбяра па дрэву.

Кожны выраб меў сваё прызначэнне: падстаўка для гадзінніка, футляр з ружамі для акуляраў, газетніца, іншыя дробязі. Зробленыя з любоўю яны ўпрыгожваюць сціплы сельскі інтэр'ер. Знойдзеныя ў лесе карэнні і галінкі дрэў, дзякуючы фантазіі майстрыхі ператвараліся ў казачную русалку або ў варана. Расправіў крылы маг[illegible] арол, з'явілася сава з зязк[illegible] — драўляная аплікацыя для насценнага гадзінніка, разьба над печчу і на люстры, багеты.

Сярод шматлікіх захапленняў — фатаграфія. Просценькі апарат "Смена" ў яе руках "выдае" шэдэўры і імгненні сямейнага летапісу.

Вера Белавусава яшчэ і садавод-аматар. Мяркуйце самі: суніцы садовыя — 10 гатункаў, ажына канадская, маліна чорная (кумберлен), чырвоная і жоўтая, глог, барбарыс, рабіна чарнаплодная, агрэст, парэчкі, вішня, вінаград, лімоннік кітайскі, арэх, айва японская, ірга, ліяна далёкаўсходняя, абляпіха трох відаў, карлікавыя яблыні. Гэта далёка не ўвесь пералік таго, над чым "чаруе" Вера Белавусава.

Алена ЧУЙКО.

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

АШЫГАВА Валянціна Альбертаўна шукае свайго бацьку грамадзяніна Бельгіі **Альберта БРАЎЗНЕСА.** У 1944 годзе яе маці **АЛМАЗАВА Кацярына Мікалаеўна** 1908 года нараджэння, якая сёння пражывае ў г. Мінску, была вывезена фашыстамі разам з сынам **Юрыем** у Берлін на прымусовыя работы. (У тым жа годзе Юрый трагічна загінуў). Там Кацярына Мікалаеўна і пазнаёмілася з Альбертам Браўзнесам, які па той жа прычыне, што і яна, знаходзіўся ў Германіі. Пасля прыходу Савецкай Арміі іх шляхі разышліся: Кацярына Алмазава вярнулася на радзіму, а Альберт Браўзнес у Бельгію.

Усіх, хто што-небудзь ведае пра **Альберта Браўзнеса,** якому цяпер прыблізна 77-80 гадоў, просім пісаць у рэдакцыю, альбо на адрас:

БССР, 220052, г. Мінск, вул. Сурганава, д. 80, кв. 194, АШЫГАВАЙ Валянціне Альбертаўне.

НА ЗДЫМКУ: Альберт БРАЎЗНЕС.

Шукаецца **ШЫДЛОЎСКІ Міхаіл Паўлавіч** (і ягоныя дзеці), які ў 1911 годзе з жонкай **Ганнай** і сынам **Іллёй** выехаў у Злучаныя Штаты Амерыкі з вёскі Старына Пухавіцкага раёна. Жыў у штаце Пенсільванія, горадзе Немакаліне. Меў сямёра дзяцей. Дачка **Ліза**, самая малодшая, нарадзілася пасля вайны, а два сыны вярнуліся з вайны інвалідамі.

Перапіска з сям'ёй **Міхаіла ШЫДЛОЎСКАГА,** якую шукае яго пляменнік **СТРАХ Міхаіл Іванавіч,** перапынілася ў 1968 годзе.

Усіх, хто што-небудзь ведае пра сям'ю **Міхаіла Шыдлоўскага,** просім пісаць на адрас: **БССР, 220085, г. Мінск, пр. Ракасоўскага, дом 153, кв. 386, СТРАХ Міхаілу Іванавічу.**

ЗДАРЭННІ

ПАДАРОЖНІКІ

Вадзіцель аўтобуса першага тралейбуснага дэпо горада Мінска Пётр Бутоўскі прыйшоў раніцай на працу і ахнуў ад здзіўлення. Яшчэ б! Пад кузавам машыны ляжаў лось. Бедная жывёліна, акрываўленая і стомленая, выпрашыла з дальняй дарогі адпачыць проста на асфальце каля самага гаража. Аказалася: ноччу лось бесцырымонна зайшоў у адчыненыя вароты.

У сахатага былі паламаны рогі. Відаць, ён дзесьці спрабаваў прабіць галавой жалезную агароджу, але не здолеў гэтага зрабіць. Аднак траўма не зламала ваяўнічага духу ляснога прышэльца. Калі вадзіцель хацеў да яго наблізіцца, той адразу ўстаў на дыбкі.

Ведаючы агрэсіўны характар параненага ласяі звычкі звяроў, паляўнічы Бутоўскі тут жа пазваніў у таварыства аховы прыроды з настойлівай просьбай — хутчэй адвесці госця ў лес.

А гэта паведамленне прыйшло з Пухавіцкага раёна. Непадалёку ад вёскі Глінкі з лесу выйшла мядзведзіца проста да статку кароў. Добра што ў яе ніхто не выстраліў, бо мядзведзіца была... ручная. Нейкі час жыла ў вальеры пчаляра С. Волчака з Шацкай паляўнічай гаспадаркі. Мядзведзіца збегла з вальеры і адправілася ў падарожжа. Праўда, адышлася яна ўсяго кіламетраў на 60...

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС

220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Індэкс 63854. Заказ № 1150.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12